

of the legal work. The fourth group of criteria deals with professional terms concerning the social and economic conditions of legal work. These five groups of criteria represent all professional terms that are most often used by lawyers of different specialties in the course of performance of daily work. The article describes effective results of the use of criteria for the selection of professional terminology in lessons of the Ukrainian language for future lawyers.

Keywords: future lawyer's training in the Ukrainian language, the Ukrainian professional terminology, profession-graphical analysis of legal work, profession-graphical criteria of the selection of the Ukrainian professional terminology concerning the legal work.

УДК 378.147-322+378.14+378.126

Чжан Сянюн*

ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ СПЕЦКУРСУ «ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ХУДОЖНЬО-ВИКОНАВСЬКОЇ МАЙСТЕРНОСТІ» У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПІАНІСТІВ З КНР

У статті висвітлюється методика та особливості впровадження у процесі фахової підготовки майбутніх піаністів з КНР спецкурсу «Основи формування художньо-виконавської майстерності». Автор розглядає етапи, дидактичні засоби організації спецкурсу, основні положення, якими керувалися при виборі навчального матеріалу. У статті висвітлюються основні теми, які були запропоновані студентам для вивчення на заняттях спецкурсу та різноманітні форми його організації: лекційні заняття, семінарські заняття (орґдіалог, семінари з теми «Захист педагогічної ідеї»), самостійна робота. Важливе місце відводиться розгляду вправ на вироблення навичок зняття емоційного напруження перед та під час концертного виступу аутогенним тренуванням.

Ключові слова: спецкурс, художньо-виконавська майстерність, інструментальна підготовка, вправи, форми, засоби, положення, аутогенні тренування, емоційна усталеність.

Останнім часом професійна підготовка піаністів у Китаї відображає серйозні зміни, які стосуються вищої освіти. Перетворення в системі підготовки спеціалістів КНР пов'язані з пошуком ефективних методик навчання і підготовки високопрофесійних піаністів, солістів-інструменталістів. Об'єм знань, що необхідні сучасному піаністу збільшується, і тому за 4-5 років він має сформувати певні якості особистості, вміння та навички, які вимагаються від нього в умовах професійної діяльності. Професійна підготовка піаністів з КНР в умовах міжкультурного співробітництва розширює уявлення про можливі підходи до освоєння досягнень інших освітніх систем і дозволяє збагатитися новими ідеями, знаннями, удосконалювати систему умінь, навичок тощо.

Наукове вирішення завдань, які постають перед системою музичної освіти вказує на те, що існує реальна потреба в нових підходах та ефективних методиках навчання майбутніх піаністів. Фортепіанному мистецтву характерна мінливість тенденцій і форм вираження творчих ідей, методів досягнення результатів творчості. Прийняті в КНР освітні програми дозволили як приймати студентів з інших країн у Китаї, так і китайським студентам виїжджати за кордон. Саме тому проблема формування художньо-виконавської майстерності майбутніх піаністів з КНР у вищих педагогічних навчальних закладах України є актуальною для сучасної педагогіки, теорії та практики музичного навчання і виховання.

Проблеми музичного виконавства є предметом розгляду не лише музикознавства, а й інших наук, таких як філософія, психологія. Так, цьому питанню присвячена низка досліджень відомих науковців у цих галузях – В. Басіна, М. Бахтіна, Л. Вигоцького, М. Когана, І. Кона, О. Леонтєва, В. Мазепи, С. Рубінштейна та ін.

© Чжан Сянюн

Неможливо переоцінити внесок, який зробили в досліджувану проблему музикознавці Б. Асаф'єв, Л. Ауер, Л. Баренбойм, А. Годстдінер, Г. Гофман, Є. Гурченко, Н. Корихалова, О. Костюк, Б. Мазепа, К. Мартінсен, М. Медушевський, В. Назайкінський.

Слід зазначити, що проблема музичного виконавства, художньо-виконавської майстерності зацікавила науковців й у такій галузі знань, як педагогіка, що свідчить про важливість та актуальність цієї тематики (Г. Нейгауз, С. Смоленський, Б. Яворський та ін.).

Джерельною базою дослідження стали праці, присвячені художньому та технічному розвитку в процесі підготовки музиканта-виконавця (О. Алексєєв, Г. Прокоф'єв та ін.); проблемам формування музично-виконавського мислення (Б. Кременштейн, М. Смирнов, М. Фейгін, Б. Яворський та ін.); проблемам інтерпретації музичного твору (Л. Гаккель, Г. Гильбурд, О. Гуренко, В. Григор'єв, Г. Ципін та ін.).

Особливу цінність для нас представили праці М. Берлянчика та М. Давидова, присвячені питанням системності явища та структурних компонентів поняття «виконавська майстерність музиканта-інструменталіста».

Мета статті – висвітлити методiku та особливості впровадження спецкурсу «Основи формування художньо-виконавської майстерності» у процесі фахової підготовки майбутніх піаністів з КНР.

Важливим аспектом упровадження спецкурсу була активізація у студентів потреби в художньо-виконавській майстерності, розумінні ними значущості цього конструкта в майбутній професійній діяльності.

Спецкурс вирішував такі завдання: ознайомлення майбутніх піаністів з КНР із поняттям «художньо-виконавська майстерність», її значенням для ефективної подальшої професійної діяльності; формування особистісного сенсу та потреби в досліджуваному утворенні; стимулювання активності студента в художньо-пізнавальній та інструментально-виконавській діяльності; налагодження емоційно-позитивних стосунків між студентами й викладачем з метою формування позитивних мотивів до навчальної діяльності.

Курс «Основи формування художньо-виконавської майстерності» давав студентам можливість ознайомитись із сутністю понять «професійна майстерність», «художньо-виконавська майстерність», «художньо-образне мислення», «рефлексія», усвідомити роль та значення художньо-виконавської майстерності в майбутній професійній діяльності; місце та роль емоційної усталеності у процесі формування досліджуваної якості; здобути знання та навички, необхідні для досліджуваного цілісного утворення.

Реалізація спецкурсу відбувалася за такими етапами: визначення основного навчального завдання, настанова на необхідність вивчення матеріалу зі спецкурсу; оволодіння студентами експериментальної групи необхідними науковими теоретичними знаннями у зв'язку зі змістом програми спецкурсу; аналіз та оцінка досягнутих результатів після проведення спецкурсу.

У розробленні змісту спецкурсу ми керувались основними положеннями, згідно з якими навчальний матеріал має відображати: наукові підходи (вивчення основних понять, провідних ідей); психологічні особливості студентів (передбачення реакції групи та окремих студентів, їх ставлення до проблеми, що вивчається); логічна послідовність (виділення структуроподібного матеріалу і збереження послідовності у викладанні окремих і загальних питань).

З-поміж дидактичних засобів було виокремлено такі: залучення студентів до пізнавальної діяльності; включення до навчального процесу проблемних ситуацій; використання самостійних завдань творчого характеру.

Так, з метою удосконалення системи теоретичних знань студентів з питань формування художньо-виконавської майстерності було детально розглянуто кожен з її елементів, визначено роль і значення художньо-виконавської майстерності

в професійній діяльності піаніста, а також місце художньо-образного мислення в процесі формування досліджуваної дефініції. Особливе місце було відведене вивченню питань історії, теорії та методики фортепіанного виконавства.

Лекційні заняття організовувалися з таких тем: «Художньо-виконавська майстерність: сутність поняття»; «Роль і значення художньо-виконавської майстерності в професійній діяльності піаніста»; «Місце та роль художньо-образного мислення в процесі формування художньо-виконавської майстерності»; «Місце та роль емоційної усталеності в процесі формування художньо-виконавської майстерності»; «Місце та роль рефлексивної діяльності у процесі формування художньо-виконавської майстерності»; «Питання історії, теорії та методики фортепіанного виконавства». Оскільки лекційний курс був підґрунтям в оволодінні художньо-виконавською майстерністю, особлива увага зверталася на те, щоб студентів зацікавив лекційний матеріал, який був пов'язаний з цим конструктом та усвідомленням його ролі у виконавській діяльності.

На семінарських заняттях студенти звітували з кожної з запланованих тематик спецкурсу. З метою підвищення ефективності процесу формування художньо-виконавської майстерності, окрім традиційних, на означених заняттях використовувались нетрадиційні форми роботи, такі як оргдіалог, семінари з теми «Захист педагогічної ідеї». Ми вважали, що такі види семінарських занять дозволять зацікавити студентів, створити позитивну мотивацію на оволодіння означеним утворенням.

Так, застосований метод оргдіалогу, розроблений у 20-ті роки А. Рівінім, сприяв інтелектуальній взаємодії між студентами, оволодінню ними навчальною й науковою інформацією [5]. Сутність оргдіалогу полягала в тимчасовій роботі діалогічних пар. Цей метод використовувався таким чином: один з учасників розкривав партнеру зміст свого домашнього завдання. Далі відбувалося його сумісне обговорення, формулювання, редагування та запис спільних думок, що сприяло збагаченню змісту досліджуваної проблеми. Далі своє завдання зачитував другий учасник. Після цього знову відбувалось обговорення, пошук та фіксація головного. Через 8 – 10 хвилин учасники розходилися, щоб донести засвоєне до своїх колег. У новій парі кожен ділився з новим співрозмовником тим, про що дізнався і зрозумів, намагався збагатити головну думку, розвинути її, вислухати, зрозуміти той зміст, який вносить партнер. Через такий самий проміжок часу організовувалися нові пари. Таким чином, до кінця заняття в кожного зі студентів відпрацьовувався розгорнутий план доповіді за певною темою. На наступному етапі один студент починав огляд з теми, інші учасники семінару давали власну оцінку прочитаному. При цьому вони могли заперечувати автору чи доповідачеві.

Семінарські заняття з теми «Захист педагогічної ідеї» сприяли розвитку в студентів потреби знайомитись, обмірковувати та використовувати в своїй навчальній та навчально-професійній діяльності інформацію наукового характеру. Така форма застосовувалась у роботі з теми «Місце та роль рефлексивної діяльності у процесі формування художньо-виконавської майстерності».

Готуючись до семінарського заняття, кожна група студентів, яка організовувалась попередньо, мала завдання вибрати з науково-педагогічної літератури та використовуючи мережу Інтернет інформацію щодо сутності та змісту поняття «рефлексія» та проаналізувати її. Опрацьований матеріал оформлювався в тезисному варіанті, пропонувалися рекомендовані списки літератури. У ході захисту студенти мали завдання розповісти про сутність цієї ідеї, як вона викладається у статтях, розкрити її позитивні аспекти. Після цього доповідачі відстоювали власні позиції, вислуховуючи запитання та зауваження від своїх колег.

Підсумковий аналіз показав, що такі форми роботи сприяли формуванню ціннісного ставлення майбутніх піаністів щодо художньо-виконавської майстерності,

набуттю знань, необхідних для досліджуваного конструкту, розвивали впевненість, уміння відстоювати власну думку, самостійність.

Під час реалізації спецкурсу особлива увага приділялась практичним заняттям та самостійній роботі студентів, що дозволяло майбутнім піаністам з КНР удосконалювати та використовувати на практиці засвоєні знання та уявлення, а також формувати нові вміння, необхідні для оволодіння художньо-виконавською майстерністю.

Одним із головних факторів впливу на художньо-виконавську майстерність є емоційна усталеність студентів. Саме тому на практичних заняттях і в процесі самостійної роботи їм пропонувалось ознайомитись із вправами на вироблення навичок зняття емоційного напруження перед та під час концертного виступу аутогенними тренуваннями.

Так, студентам пропонувалось ознайомитись з вправами, які будуть корисними за кілька днів до виступу [2]. Перший етап такого тренування полягав у досягненні стану релаксації або розслабленні м'язів тіла. Коли людина довільно розслабить за допомогою образних уявлень м'язи свого тіла, то кора мозку рефлекторно входить у проміжний стан між сном і неспаннєм. Фізіологи називають цей стан фазовим. Відомо, що в такому стані здатність людини до самонавіювання сильно збільшується, а процеси відновлення протікають у півтора-два рази швидше, ніж у стані сну. Відомий піаніст і педагог К. Ігумнов, за спогадами близьких людей, часто вдався до цього прийому перед концертом чи під час стомливих занять з учнями.

Отже, для того, щоб увійти в такий стан, необхідно сісти прямо, подих має бути спокійним. Очі прикрити. Спочатку зосередити свої внутрішні відчуття на руках, про себе промовляючи такі фрази: «мої руки стають теплішими, м'язи рук, кисті і пальці розслаблюються... Тепло піднімається по плечам, плечі розслаблені. Тепер моя увага переходить на ноги. Уявляю, що м'язи ніг занурюються у теплу воду і приємно розслаблюються... Тепло від ніг піднімається вгору... Розслабляються м'язи живота... Відчуваю приємне тепло у зоні сонячного сплетіння... Тепер моя увага перекладається на обличчя... Розслабляються його м'язи... Мені дихається легко й спокійно, рівно б'ється моє серце». Такий етап може тривати 5-10 хвилин, після чого відбувається власне самонавіювання за допомогою таких фраз: «зараз я бачу залу, у якій виступаю. Я чітко можу уявити сцену, рояль, слухачів, перед якими повинен виступити... Я спокійний, зібраний і зосереджений... Впевнено і радісно починаю грати. Мені подобається грати... Кожен звук я граю із задоволенням. Усе гарно звучить, у мене прекрасна техніка... Я граю так само добре, як у класі. Я чітко бачу й контролюю всі свої дії... Можу швидко перебудуватися з виконання одного твору на інший... Мені легко тримати всю програму в голові... Я легко розстаюся зі своїм негативним хвилюванням і замінюю його радісним очікуванням виступу...». Цінність таких прийомів самонавіювання полягала й у програмуванні свідомості студентів на позитивний результат.

Діагностика початкового рівня сформованості художньо-виконавської майстерності показала, що деякі студенти-інструменталісти страждають від нездорових форм сценічного хвилювання, тому що не можуть зосередитися на творчих завданнях, але стурбовані тим, до яких наслідків призведе можлива помилка, як вони виглядають, яке враження справляють на слухачів. Таким студентам-виконавцям пропонувалось ознайомитись з методом аутосутестії (самонавіювання), який використовується перед виходом на сцену. Його сутність полягала в навіюванні бажання якомога швидше виступити перед публікою – «я хочу грати, тому що моє виконання буде цікаве присутнім людям!». Відомий скрипаль, професор Б. Гутников перед виходом на сцену пошепки промовляв: «Як я хочу грати! Скоріше б!». Адже виконавцю, який з нетерпінням чекає виступу, легше віднайти сценічний стан, який сприятиме успіху.

Наступний прийом, з яким ознайомлювались учасники експерименту, – медитативне занурення [1]. Його використання пов'язане з глибоким усвідомленням

і відчуттям усього, що пов'язане з видобуванням звуків з музичного інструмента. Занурення в звукову матерію відбувається з використанням таких вправ: проспівування без супроводу інструмента; проспівування разом з інструментом; проспівування подумки.

Медитативне програвання твору відбувається в повільному темпі і з установкою на те, щоб під час виконання не було жодних сторонніх думок. Якщо стороння думка з'явилася у свідомості, а пальці в цей час грають самі, необхідно плавно повернути увагу до виконання, намагаючись більше не відволікатися. Таке занурення пропонував К. Станіславський [4] акторам, схильним до сильного хвилювання на сцені.

Ще є прийоми, з якими пропонується ознайомитись студентам для використання на заключних етапах роботи над твором: «гра перед уявною аудиторією», прийом рольової підготовки. Так, прийом гри перед уявною аудиторією допомагав перевірити ступінь впливу сценічного хвилювання на якість виконання, заздалегідь виявити слабкі місця, які виявляються у кризовій ситуації, коли посилюється хвилювання. Прийом рольової підготовки використовувався студентами під час підготовки до публічного виступу. Його сенс полягав у тому, що виконавець, який боїться публічних виступів, абстрагується від власних особистісних якостей, входить в образ добре відомого музиканта й починає грати, ніби інша людина. У психотерапії цей прийом називається імаготерапією, тобто терапією за допомогою образу.

Певна увага на практичних заняттях приділялась формуванню в майбутніх піаністів з КНР навичок музично-педагогічної діяльності. З цією метою нами використовувались рольові педагогічні ігри, спрямовані на:

- підвищення мотивації та інтересу до навчальної та майбутньої педагогічної діяльності;
- озброєння учасників професійними знаннями та вміннями застосувати їх на практиці;
- формування позитивного педагогічного досвіду.

У ділових іграх, що застосовувались під час формувального експерименту, реалізовувалися такі психолого-педагогічні принципи:

- принцип імітаційного моделювання змісту професійної діяльності;
- принцип відтворення проблемних ситуацій, типових для педагогічної діяльності, які включали деякі суперечності та викликали в студентів ускладнення;
- принцип сумісної діяльності учасників гри;
- принцип діалогічного спілкування та взаємодії партнерів по грі як необхідної умови вирішення навчальних завдань, підготовки та прийняття узгоджених рішень [3, с. 136].

Рольові педагогічні ігри були спрямовані на моделювання різноманітних педагогічних ситуацій, таких як: уміння встановлювати контакт з учнем та способи діалогічного спілкування; проведення фрагментів занять з фортепіано (виконання гам, технічних вправ, ознайомлення з новим твором, робота над технічними складнощами у творі, робота над створенням художнього образу твору, підготовка до концертного виконання тощо), де студенти по черзі виконували ролі учнів та викладача.

Слід зазначити, що досвід, набутий у подібного роду іграх, є важливим для майбутніх педагогів-інструменталістів, адже у процесі гри відбувалось моделювання реальної робочої обстановки, вироблялись необхідні професійні навички, набувався позитивний досвід поведінки в подібних умовах, що сприяло професійному становленню студентів. Важливим, з нашого погляду, було й те, що студенти, беручи участь в ігровій ситуації, не боялися робити помилки, були вільними в пошуку рішень, а відповідно перед ними розширювався простір вибору стратегії і тактики педагогічної роботи.

Отже, наведені способи організації спецкурсу розвивають важливі індивідуальні та професійні характеристики майбутніх музикантів-виконавців, активно сприяють

формуванню їхньої художньо-виконавської майстерності, усвідомленню її цінності. Серед них: формування ціннісного ставлення майбутніх піаністів з КНР до художньо-виконавської майстерності; набуття ефективних поведінкових стратегій перед та під час концертного виступу; розвиток виконавських здібностей студентів; набуття ними необхідних знань про досліджуване утворення та усвідомлення його ролі в майбутній професійній діяльності. Перспективи подальших досліджень полягають у дослідженні художньо-виконавської майстерності як засобу професійного самовдосконалення майбутніх піаністів-виконавців.

Література:

1. Гриндер Д. Из лягушек в принцы. Нейро-лингвистическое программирование / Д. Гриндер, Р. Бэндлер. – Воронеж : НПО «МОДЭК», 1994. – 240 с.
2. Економова Е. К. Методика психолого-педагогічної підготовки співаків до концертного виступу в класі камерного співу / Е. К. Економова // Молодий вчений. – 2014. – № 3 (06) – С. 90-96.
3. Крешна Т. І. Формування педагогічної самоефективності майбутніх учителів музики : дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 / Т. І. Крешна. – Одеса, 2008. – 250 с.
4. Станиславский К. С. Собрание сочинений : монография : в 9-ти т. / К. С. Станиславский. – М. : Искусство, 1991. – 4 т. – 400 с.
5. Neil R. Current models and approaches to In-Service Teacher Education / R. Neil // British Journal of In-Service Education. – 1986. – Vol. 14. – № 2.

Чжан Сянюн

ОСОБЕННОСТИ ВНЕДРЕНИЯ СПЕЦКУРСА «ОСНОВЫ ФОРМИРОВАНИЯ ХУДОЖЕСТВЕННО-ИСПОЛНИТЕЛЬСКОГО МАСТЕРСТВА» В ПРОЦЕССЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ ПИАНИСТОВ ИЗ КНР

В статье освещается методика и особенности внедрения в процессе профессиональной подготовки будущих пианистов из КНР спецкурса «Основы формирования художественно-исполнительского мастерства». Автор рассматривает этапы, дидактические средства организации спецкурса, основные положения, которыми руководствовались при выборе учебного материала. В статье освещаются основные темы, которые были предложены студентам для изучения на занятиях спецкурса и различные формы его организации – лекционные занятия, семинарские занятия (оргдиалог, семинары по теме «Защита педагогической идеи»), самостоятельная работа. Важное место отводится рассмотрению упражнений на выработку навыков снятия эмоционального напряжения перед и во время концертного выступления, аутогенной тренировке.

Ключевые слова: спецкурс, художественно-исполнительское мастерство, инструментальная подготовка, упражнения, формы, средства, положения, аутогенные тренировки, эмоциональная устойчивость.

Zhang Xiangyong

PECULIARITIES OF THE INTRODUCTION OF A SPECIAL COURSE «THE BASICS OF DEVELOPING ARTISTIC AND PERFORMING SKILLS» INTO THE PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE PIANISTS FROM REPUBLIC OF CHINA (PRC)

The article deals with the methodology and peculiarities of the introduction of a special course «The basics of developing artistic and performing skills» into the professional training of future pianists from PRC.

The author considers the main stages, didactic means of designing a special course; key principles of choosing teaching material – scientific approach, taking into account students' psychological peculiarities, and logical succession of delivering of teaching material – are among them.

The article casts light on the main themes of the suggested special course such as «Artistic and performing skills: the meaning of the notion»; «Role and sense of the artistic and performing skills in the professional activities of a pianist»; «Place and role of artistic and imaginative thinking in the

development of artistic and performing skills»; «Place and role of emotional steadiness in the development of artistic and performing skills»; «Place and role of reflection in the development of artistic and performing skills»; «History, theory and methodology of piano performance».

The article also dwells on various forms of delivering the course: lectures, seminars (organized dialogue, seminars on the theme «The defense of the pedagogical support»), self-study.

An important place is devoted to different activities and exercises aimed at developing habits of removal of emotional stress both before and during the concert performance as well as autogenic training.

Keywords: a special course, artistic and performing skills, instrumental training, exercises, forms, means, principles, autogenic training, emotional steadiness.

УДК 371.8:378

Ярощук І. Д., Ярощук О. В.*

ОСОБИСТІТЬ ЕКОНОМІСТА В СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ: КОМУНІКАТИВНИЙ АСПЕКТ

З'ясовано, що професійна підготовка є однією з важливих сфер життєдіяльності суспільства. Обґрунтовано необхідність формування функціональної особистості економіста в системі професійної підготовки. Проаналізовано мету сучасної економічної освіти. Виокремлено професійні якості фахівця економічної сфери. Запропоновано детальний опис монологічних і діалогічних форм професійного спілкування економіста. Доведено, що вдалий вибір форми ділової взаємодії є запорукою як ступеня порозуміння з колегами, партнерами чи клієнтами, так і високої результативності діяльності підприємства чи організації. Виокремлено комплекс заходів стосовно навчання та виховання активної особистості кваліфікованого економіста.

Ключові слова: професійна підготовка, комунікативний аспект, особистість економіста, форми ділової взаємодії, професійні якості економіста.

Професійна підготовка є однією з важливих сфер життєдіяльності суспільства. На сучасному етапі спостерігаємо поступове ускладнення та удосконалення вимог стосовно тієї чи іншої професії та, відповідно, зміну вимог щодо професійної підготовки майбутнього фахівця економічного профілю. Зауважимо, що сучасна тенденція характеризується необхідністю формування власне особистості фахівця в системі професійної підготовки. Така ситуація зумовила актуальність розробки нових підходів щодо формування особистості економіста в умовах освітнього середовища ВНЗ.

Специфічність становлення професійної спрямованості інтересів і вподобань особистості майбутнього економіста у ВНЗ полягає в тому, що цей процес відбувається цілеспрямовано, систематично та планомірно під час вивчення дисциплін економічного та гуманітарного циклу. Позитивні зміни у змісті професійної спрямованості студента виявляються в тому, що розвиваються інтереси, пов'язані з майбутньою професією, формується прагнення якісно виконувати свої професійні обов'язки, показати себе вмілим фахівцем, досягти успіху в роботі, успішно вирішувати складні навчальні завдання [3, с. 274].

Проблема підготовки кваліфікованих кадрів у галузі економіки охоплює широке коло питань. У результаті аналізу виробничих функцій і типових завдань діяльності фахівця економічного профілю визначено, що, вирішуючи більшість із них (укладання письмових та усних угод, ведення ділових нарад і перемовин, участь у публічних виступах, включаючи виступи у пресі, на радіо, телебаченні, ділове листування), економіст забезпечує ефективність професійної діяльності. З огляду на це,

© Ярощук І. Д., Ярощук О. В.